

Tamási Áron (1897-1966)

Száz esztendeje, májusban, a havasalj virágba borulása idején az Udvarhely (ma Hargita) megyei Farkaslakán, katolikus, székely, föld-művelő család gyermekeként született a magyar nyelv-, novella-, regény-, drámaírás egyik legjelesebb író-jelensége, Tamási Áron. Szívárványlásával mintha a Fennvaló azt is jelképezte volna, hogy övéinek évezredes, küzdelmes sorsát, álmok, dallamok, máriás-hitvallás s eget-ostromló reménykedés nélkül elviselni bajosan lehetett volna. Hiszen már Szent László, a lovagkirály is népfeleslegükkel népesítette be Göcsej, az Őrség, a Morva-határvidék hatvannál is számosabb falvait. (Pl.: Uhersky Brod = Magyar Brod, ahol Comenius Amos János, édesapja még Szeges Jánosnak született!) Közülük szakadtak ki a bukovinai, dévai, al-dunai székelyek, s gyarapodtak évszázadokon által a moldvai csángók. S Trianon után százezrek telepedtek át Kis Magyarországra. Oly nehezen tartotta el gyarapodó számukat anyahonunk, a Székelyföld, melyet a Csaba-legenda (de újabban a László Gyula professzor által is megigenelt „kettős honfoglalás”) szerint Attila óta bírnak. Szülőfalunkba, Endrődre is jutott belőlük, például a Finta főjegyző, Fosztó jegyző, Dienes Izra és Tankó cimborám.

Ez a kemény valóság érvényesült a Tamási családban is. Fancsali Márta nénémasszony tucatnyi gyermeket szült hites-urának, Tamási Dienesnek (DÉNES), az alig 14 holdas gazdaságra (szűk fele se volt szántó), ha felnőtté csupán öten növekedtek is közülük. S ha Áron déd-nagybácsi, a gyulafehérvári nagyprépost időnként meg nem gyámolítja őket, bizonyára a cselédsorssal is megismerkedik némelyikük. Ókegyelmessége segedelmezte Hősünket, ajátját (Ját = székelyül névtestvér, drusza) is Székelyudvarhelyre, az anyaszéki katolikus gimnáziumba, s még akkor sem vette le válláról a kezét, amikor 1916-ban behívták katonának (hadiérettségít tett!), s az olasz fronton járőrözve negyedmagával úgy megijedt, hogy félelmében elfogott negyven dígó-katonát, a nagyezüst vitézségi éremért. S szinte egyidőben holtáig-barátjával, Márton Áronnal a hadnagyi rendfokozatért.

A kolozsvári Kereskedelmi Akadémián fogadásból írta meg első novelláját (Szász Tamás, a pogány), mellyel nemcsak pályadíjat nyert, hanem Benedek Elek is fiai közé fogadta. Erdélyt azonban annyira nem tudta lefordítani Transylvániára hogy alig-diplomázva nekivágott Amerikának, így első kötetét, a Lélekindulás-t már menyasszonya Holitzer Erzsébet rendezte teljessé, hazaküldött elbeszéléseiből, 1925-ben. Mely a kezdetek-kezdetén a szerveződő Helikon, és Szépmíves Céh élvonalába rangosította, mire haza-honvágyazta a szíve. Munkára, vállalásra, kötetre-kötettel. S kisugárzása az ocsudozó Kis-Magyarországra is átal szívárványlott. Már a harmincas években Baumgarten-díjra érdemesült. Mintegy negyven kötetes életműve fölözi a milliós öszpéldányt (csak az Ábel 200 ezres!), népi játéka (Énekes madár, Vitéz lélek, Boldog nyárfalevél) uralták a színpadokat. De rangosodott a publicisztikában (Virrasztás kötet), ha kellett üldözötteket mentett, hogy maga is üldözötté váljon.

1945 után (bár Horthy Miklós is megbecsülte), úgy tűnt, hogy tovább végtelenül a horizontja. Akadémikus lett, tiszteletbéli képviselő, akár Kodály Zoltán, sőt szóba jött a minisztersége is. Igazságérzete azonban tiltakozott a sokszor mondvacsinált háborús bűnperek ellen, amiért Rákosiék úgy lesöpörték a szellemi élet színpadáról, hogy Nagy Imre 1953-as miniszterelnökségéig jobbadán hívei támogatásából élt. De sem nem alkudott, sem nem panaszkodott. Hitt. A vendéglátó asztalánál is keresztet vetett. S menetelt az 1956-os szabadságharc szellemi élvonalában is, mint a Petőfi Párt egyik eszmeadója, a Gond és hitvallás, valamint a Magyar fohász szerzője, melynek ürügyén nekem is meggyomlálták a szemöldökömet.

A kádári honfosztást valójában nem heverte ki soha, míg a még-alávalóbb Ceausescu álmai-földjén is hontalanná tette. Nem is igen lépegette át a határt hön szeretett édesanyjának

megboldogultával. Engem küldözgetett testvéreihez, Márton Áron püspök atyához, hogy végső hazatérése legyen szivárványló élete végén az ámen. Az anyaföld-nyo-szolyájában a fekvés a farkaslakai templom-pásztor cserefák alatt, orcával napkeletnek, az ősöknek rendje szerint. Ahová ékes székelykapun át s Servatiusz Jenő hargitai trachitkőből faragott, alkotásainak hőseit felsorakoztató emlékköve mellett vezet hozzá az út...

Minden sorstiportak, akár az Egyesült Európa jelmondata lehetne Ábeli idézete: Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne!

Hajoljunk meg az emléke előtt...

TÍMÁR MÁTÉ

Megjelent: Városunk 1997. május. p. 13. Irodalmi oldal